

Avdelning
Analysavdelningen

Handläggare

Ingrid Pettersson
08-650 82 61
Ingrid.pettersson@uka.se

Datum/ löpnummer 2019-03-12 / 2

Universitetskanslersämbetets statistiska analyser är en av formerna för att löpande redovisa utvecklingen inom utbildningen på grundnivå och avancerad nivå samt på forskarnivå. Analyserna innefattar även utvecklingen inom personalområdet och högskolans ekonomi.

Halverad andel av befolkningen påbörjar en forskarutbildning

Under den senaste tioårsperioden har andelen i den svenska befolkningen som påbörjar en forskarutbildning halverats. Av dem som föddes 1978 hade 1,6 procent börjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder. Bland dem som föddes tio år senare, 1987, påbörjade 0,8 procent forskarutbildningen. Det betyder att andelen nu är tillbaka på samma nivå som för 30 år sedan.

Denna analys ingår i projektet Fokus forskarutbildning, där Universitetskanslersämbetet (UKÄ) under ett par års tid ska belysa utbildning på forskarnivå ur olika perspektiv.

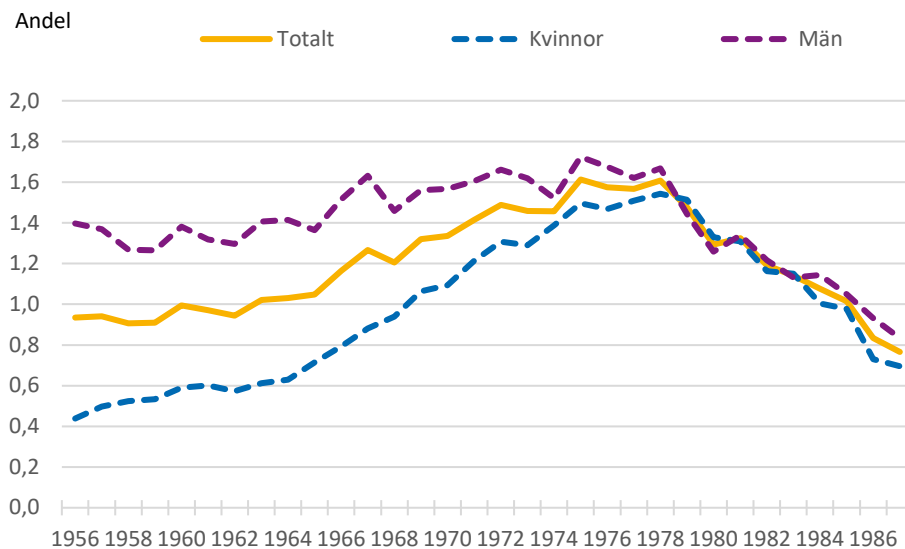
I denna analys studerar vi olika möjliga förklaringar till att andelen av befolkningen som har påbörjat en forskarutbildning har minskat under de senaste tio åren. Vi undersöker om antalet nybörjare som har påbörjat forskarutbildning har blivit äldre genom att se om det är fler som börjar efter 30 års ålder. Därefter studerar vi om förändringar i årskullarnas storlek har lett till att andelen i befolkningen har minskat de senaste tio åren. Dessutom jämför vi andelen i den svenska befolkningen med totala antalet doktorandnybörjare.

Ett sätt att mäta hur hög andel av Sveriges befolkning som har påbörjat forskarstudier i Sverige är att studera andelen av befolkningen som har påbörjat en utbildning på forskarnivå vid en viss ålder. Här studerar vi andelen av årskullarna födda 1956–1987 som påbörjade forskarutbildningen senast vid 30 års ålder. Andelen har varierat under dessa 30 år. Det finns även personer i den svenska befolkningen som påbörjar en forskarutbildning i ett annat land, men de ingår inte i den här studien.

I årskullen 1956 var andelen som påbörjade en forskarutbildning 0,9 procent och ökade därefter successivt för att vara som högst i årskullarna födda 1975–1978 då den låg på 1,6 procent. Men för de som är födda 1979 eller senare har andelen gradvis minskat, och den var endast 0,8 procent för årskullen 1987. Det innebär att den nu ligger på samma nivå som för 30 år sedan. Se figur 1, och för mer detaljerad redovisning, se tabell 1 längst bak.

Datum
2019-03-12

Reg.nr
52-5-19

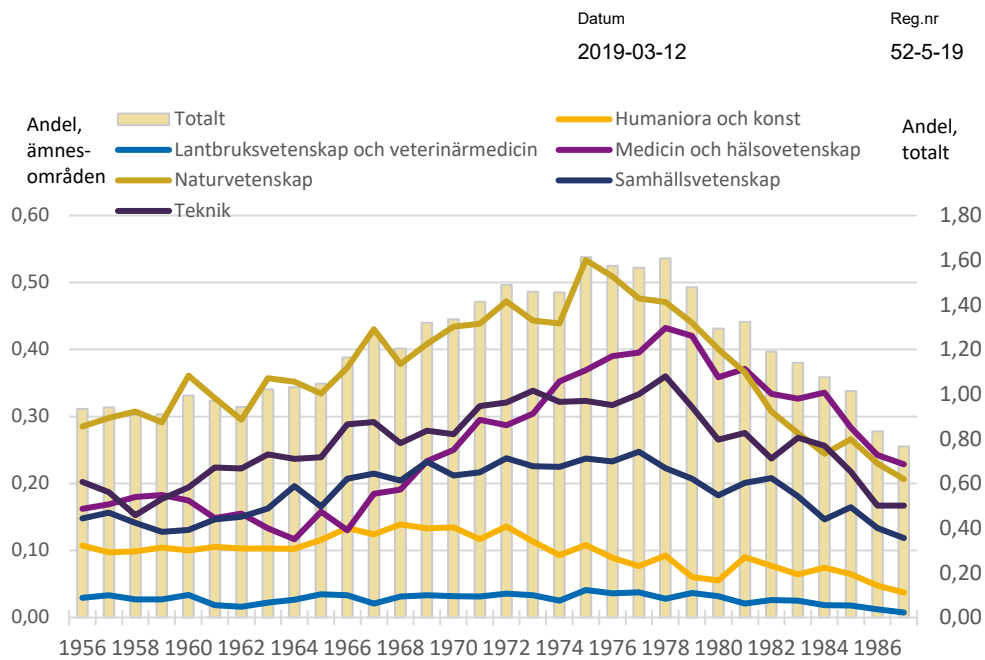
Figur 1. Påbörjad utbildning på forskarnivå senast vid 30 års ålder för årskullar födda 1956–1987, andel av befolkningen totalt och uppdelat på kvinnor och män.

I årskullen födda 1956 var övergången till forskarutbildning betydligt större bland männen än bland kvinnorna, 1,4 procent jämfört med 0,4 procent. Men i årskullarna 1979 och yngre var övergången densamma för båda könen, med undantag för de två senaste åren. Den stora skillnaden under första halvan av perioden beror på att det då var betydligt färre kvinnor som började på en utbildning på forskarnivå. Det är även vanligare att kvinnor än män börjar efter 30 år vilket kan påverka andelen kvinnor som påbörjat en utbildning senast vid 30 års ålder.

Andelen inom medicin och hälsovetenskap den enda som har ökat

Doktorander delas i statistiken in i sex olika forskningsämnesområden (härefter kallade ämnesområden). Andelen som har påbörjat forskarutbildningen vid 30 års ålder varierar betydligt mellan de olika ämnesområdena under den undersökta perioden. Inom några av ämnesområdena är utvecklingen ungefär densamma som den för samtliga ämnesområden, medan den avviker inom andra.

Inom *naturvetenskap* och *teknik* visar andelen som börjar på forskarutbildningen ett likartat mönster som för samtliga ämnesområden, förutom för de sista tio åren då andelen inom dessa ämnesområden minskar mer. Andelen inom *medicin och hälsovetenskap* har varierat betydligt under åren och är den enda som har ökat. Den är också högst i slutet av perioden. Inom *humaniora och konst* och *landsbygdsvetenskap och veterinärmedicin* har andelen som påbörjat en forskarutbildning i årskullarna födda 1956-1987 minskat betydligt under perioden. Andelen inom *samhällsvetenskap* har varierat men ligger i slutet under perioden i stort sett på samma nivå som i början.

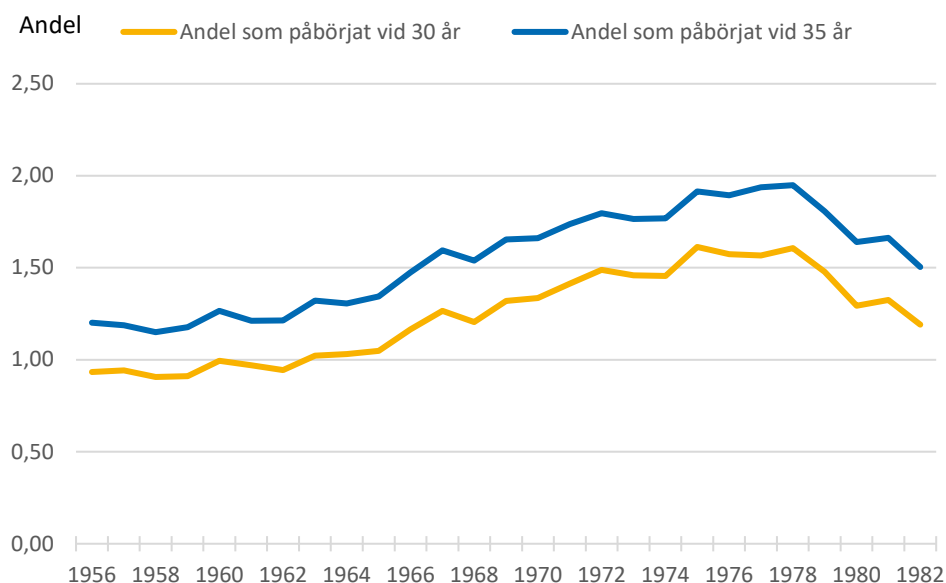
Figur 2. Påbörjad utbildning på forskarnivå senast vid 30 års ålder för årskullar födda 1956-1987, fördelat på ämnesområde, andel. På höger axel redovisas total andel och på vänster axel andelar för de olika ämnesområdena.

Andelen vid 35 års ålder har ökat något

Den minskade andelen i befolkningen som påbörjat en forskarutbildning vid 30 års ålder kan bero på att doktoranderna är äldre när de börjar. När andelen som har börjat vid 30 respektive 35 års ålder jämförs visar det sig att andelen doktorander som har börjat vid 35 år har ökat något under perioden. Men det är en mycket liten förändring och den kan inte förklara den stora minskningen för årskullarna födda 1979 och senare.

Jämförelsen omfattar perioden 1956–1982 eftersom det enbart är möjligt att redovisa uppgifter om de som har påbörjat en utbildning vid 35 års ålder för de som var födda år 1982 och tidigare.

Datum 2019-03-12
Reg.nr 52-5-19

Figur 3. Påbörjad utbildning på forskarnivå senast vid 30 och 35 års ålder för årskullar födda 1956–1987, andel

Förändringar i årskullarnas storlek har inte störst betydelse

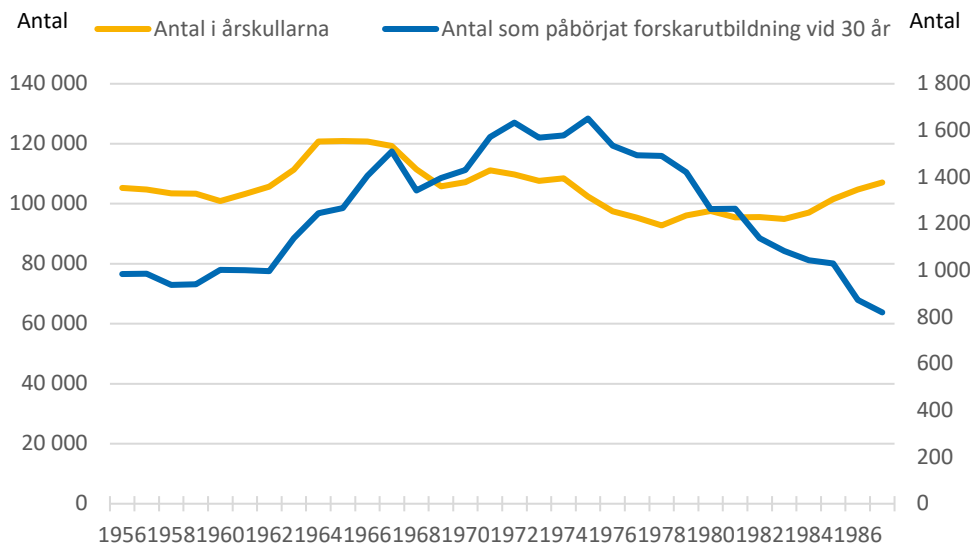
Årskullarnas varierande storlek kan också inverka på den minskande andelen i befolkningen som har påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder. En betydande ökning eller minskning av antalet personer i en årskull kan påverka möjligheten att gå vidare till forskarutbildning. Här jämförs det totala antalet i årskullarna med antalet som har börjat på forskarutbildningen senast vid 30 års ålder.

I början av perioden var förändringarna av antalet i den svenska befolkningen och det totala antalet i årskullarna likartad. Därefter ökade antalet som började på forskarutbildning betydligt, samtidigt som årskullarnas storlek i stort sett var oförändrade. Från 1976 har både det totala antalet i årskullarna och antalet som har påbörjat forskarstudier minskat. Sedan 1984 har dock totala antalet i årskullarna ökat samtidigt som allt färre har påbörjat en forskarutbildning. Det som förefaller ha störst påverkan på att andelen i befolkningen minskat de senaste tio åren är att färre personer påbörjar en utbildning på forskarnivå. Förändringar i årskullarnas storlek påverkar, men har inte lika stor betydelse som det minskade antalet som börjar en utbildning.

För mer detaljerade uppgifter om antalet som påbörjar forskarutbildningen senast vid 30 års ålder och det totala antalet i årskullarna se tabell 1 i bilagan.

Datum
2019-03-12

Reg.nr
52-5-19

Figur 4. Antal som påbörjat utbildning på forskarnivå senast vid 30 års ålder för årskullar födda 1956–1987 och antal i årskullarna.

Svenska nybörjare minskar samtidigt som utländska ökar

Vi har konstaterat att antalet i den svenska befolkningen som har påbörjat en forskarutbildning vid 30 års ålder har minskat betydligt under de senaste tio åren. Men det finns även många utländska doktorander¹ som kommer till Sverige för att genomföra sin forskarutbildning, och i sin strävan att internationalisera har lärosätena rekryterat fler utländska doktorander under de senaste åren. Här jämförs det totala antalet doktorandnybörjare på forskarutbildningen för åren 1980–2017, uppdelade på svenska och utländska, med andelen som har påbörjat en forskarutbildning vid 30 års ålder i årskullarna födda 1956–1987. Se figur 5 och 6.

Bland personer i en årskull som har påbörjat en forskarutbildning vid senast 30 års ålder började de flesta inom en tidsperiod från sex år tidigare till det år då de fyller 30 år. För de som föddes 1956 hade de flesta påbörjat forskarstudierna mellan 1980 och 1986, och bland de som föddes 1987 hade de flesta börjat mellan 2011 och 2017. I början av den undersökta perioden var det runt 2 000 doktorander per år som påbörjade en forskarutbildning, men antalet var betydligt högre i slutet – fler än 3 000 per år. Samtidigt ligger andelen i den svenska befolkningen på ungefär samma nivå både i början av och i slutet av perioden, 0,9 respektive 0,8 procent. Det gäller alltså trots att totala antalet doktorandnybörjare är högre i slutet av perioden.

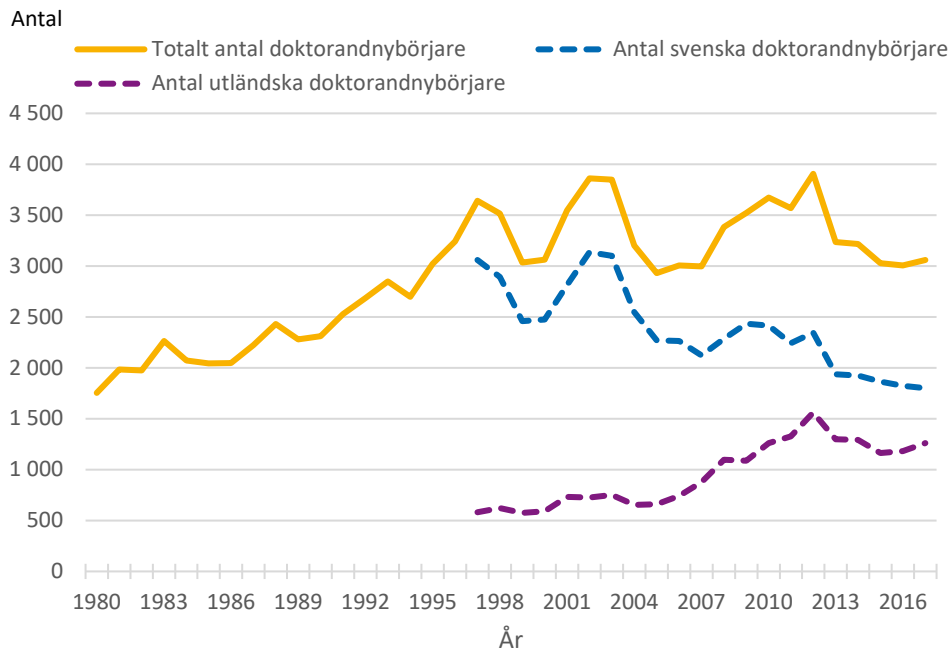
Från 1997 finns det uppgifter om antalet utländska doktorandnybörjare, och enligt figur 5 har de blivit fler samtidigt som antalet svenska nybörjare har minskat. Det högre antalet

¹ Med utländska doktorander avses här personer från andra länder som är antagna och bedriver utbildning på forskarnivå i Sverige. De har antingen beviljats uppehållstillstånd för studier mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades eller så är de utrikes födda och har invandrat mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades.

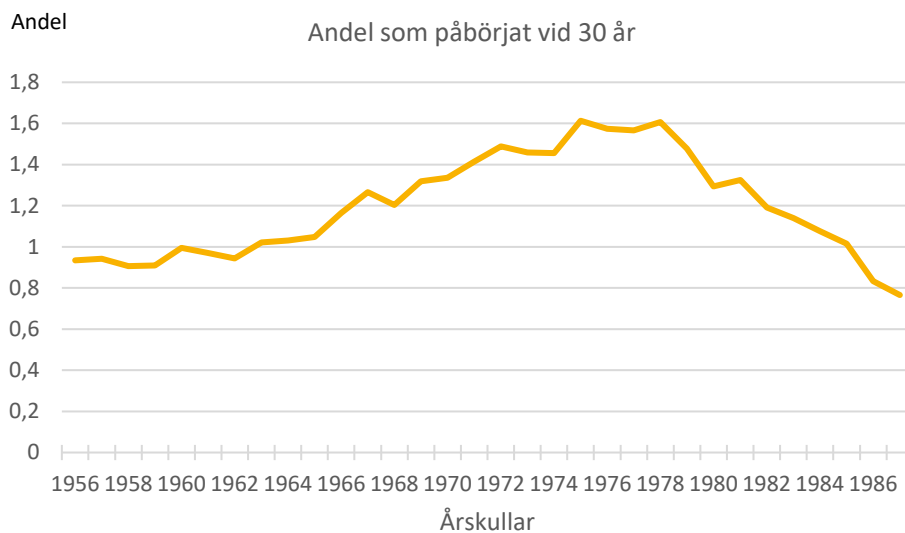
Datum
2019-03-12

Reg.nr
52-5-19

utländska doktorandnybörjare i slutet av perioden sammanfaller alltså med att andelen i den svenska befolkningen som börjar på en forskarutbildning har minskat.

Figur 5. Antal svenska och utländska doktorandnybörjare samt totalt antal doktorandnybörjare 1980–2017

Figur 6. Påbörjad utbildning på forskarnivå vid senast 30 års ålder för årskullar födda 1956–1987, andel av befolkningen

Datum
2019-03-12

Reg.nr
52-5-19

Slutsatser

Vi har konstaterat att andelen av den svenska befolkningen som påbörjar en forskarutbildning har varierat för dem som föddes 1956–1987. I årskullen 1956 var det 0,9 procent som påbörjade en forskarutbildning, och andelen ökade därefter successivt för att vara som högst bland årskullarna födda 1975–1978 då den låg på 1,6 procent. Men för de som är födda 1979 eller senare har andelen minskat och var 0,8 procent för årskullen 1987, vilket är samma nivå som för 30 år sedan.

Övergången till forskarutbildning var betydligt högre bland männen än kvinnorna under första halvan av perioden: 1,4 procent jämfört med 0,4 procent för de som är födda 1956. Men i årskullarna 1979 och yngre var övergången lika stor för båda könen, med undantag för de två senaste åren. Den stora skillnaden i början av perioden beror på att det då var betydligt färre kvinnor som började på en utbildning på forskarnivå.

Andelen som har påbörjat forskarutbildningen senast vid 30 års ålder varierar betydligt mellan de olika ämnesområdena. Inom några av ämnesområdena uppvisar andelen en snarlik utveckling som andelen totalt, medan den avviker inom andra.

I analysen har vi undersökt om den minskande andelen i befolkningen beror på att fler påbörjar en forskarutbildning efter att de fyllt 30 år. Vi kan se att doktoranderna i de senare årskullarna är något äldre, men det är en liten förändring som inte kan förklara minskningen av andelen under de senaste tio åren. I analysen har vi även studerat om årskullarnas storlek har påverkat att andelen i befolkningen som påbörjar forskarutbildningen har minskat de senaste tio åren. Årskullarnas storlek påverkar till viss del men det är främst det minskade antalet doktorander som har lett till att andelen har halverats.

När vi studerar det totala antalet doktorandnybörjare ser vi att antalet svenska doktorandnybörjare har minskat samtidigt som antalet utländska nybörjare har ökat. Det högre antalet utländska doktorandnybörjare i slutet av perioden sammanfaller med en minskad andel i den svenska befolkningen som börjar på en forskarutbildning.

Orsaken till att andelen i svenska befolkningen som påbörjar en forskarutbildning har minskat har alltså inte fullt ut kunnat förklaras utifrån det som har visats i denna analys. UKÄ kommer att fortsätta att studera forskarutbildningen ur olika perspektiv, bland annat i relation till samhällets behov av forskarutbildade. Men vi kan redan nu konstatera att volymen på forskarutbildningen behöver öka om andelen av den svenska befolkningen som påbörjar forskarstudier åter ska öka, samtidigt som forskarutbildningen attraherar och rekryterar många utländska doktorander.

Datum
2019-03-12

 Reg.nr
52-5-19

Bilaga
Tabell 1. Påbörjad forskarutbildning senast vid 30 års ålder för årskullar födda 1956-1987 samt antal i årskullarna, totalt och fördelat på kvinnor och män

Födelse- år	Års- kullar	<u>Totalt</u> Påbörjat vid 30 års ålder		Års- kullar	<u>Kvinnor</u> Påbörjat vid 30 års ålder		Års- kullar	<u>Män</u> Påbörjat vid 30 års ålder	
		Antal	Andel		Antal	Andel		Antal	Andel
1956	105 320	984	0,93	50 875	223	0,44	54 445	761	1,40
1957	104 730	986	0,94	51 302	255	0,50	53 428	731	1,37
1958	103 486	938	0,91	50 260	263	0,52	53 226	675	1,27
1959	103 396	941	0,91	50 084	267	0,53	53 312	674	1,26
1960	100 869	1003	0,99	49 329	291	0,59	51 540	712	1,38
1961	103 203	1001	0,97	50 213	302	0,60	52 990	699	1,32
1962	105 693	997	0,94	51 528	295	0,57	54 165	702	1,30
1963	111 387	1138	1,02	54 034	331	0,61	57 353	807	1,41
1964	120 758	1245	1,03	59 048	372	0,63	61 710	873	1,41
1965	120 915	1267	1,05	58 834	420	0,71	62 081	847	1,36
1966	120 724	1406	1,16	58 639	465	0,79	62 085	941	1,52
1967	119 220	1510	1,27	57 901	510	0,88	61 319	1 000	1,63
1968	111 513	1343	1,20	54 447	511	0,94	57 066	832	1,46
1969	105 792	1396	1,32	51 303	546	1,06	54 489	850	1,56
1970	107 164	1431	1,34	52 425	573	1,09	54 739	858	1,57
1971	111 142	1572	1,41	53 997	655	1,21	57 145	917	1,60
1972	109 742	1634	1,49	53 392	698	1,31	56 350	936	1,66
1973	107 573	1569	1,46	52 396	676	1,29	55 177	893	1,62
1974	108 431	1579	1,46	52 739	732	1,39	55 692	847	1,52
1975	102 351	1651	1,61	49 924	747	1,50	52 427	904	1,72
1976	97 449	1534	1,57	47 299	694	1,47	50 150	840	1,67
1977	95 378	1494	1,57	46 206	697	1,51	49 172	797	1,62
1978	92 775	1491	1,61	45 104	696	1,54	47 671	795	1,67
1979	96 139	1421	1,48	46 792	708	1,51	49 347	713	1,44
1980	97 633	1263	1,29	47 438	631	1,33	50 195	632	1,26
1981	95 440	1264	1,32	46 528	609	1,31	48 912	655	1,34
1982	95 587	1138	1,19	46 352	539	1,16	49 235	599	1,22
1983	94 963	1083	1,14	45 920	528	1,15	49 043	555	1,13
1984	97 046	1044	1,08	46 943	471	1,00	50 103	573	1,14
1985	101 519	1030	1,01	49 117	480	0,98	52 402	550	1,05
1986	104 738	873	0,83	50 835	371	0,73	53 903	502	0,93
1987	107 090	820	0,77	52 377	364	0,69	54 713	456	0,83